

Monumentnummer*: 514673

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 16 oktober 2001
Kadaster deel/nr 82733/159

Woonplaats*	Gemeente*	Provincie*
Bilthoven	De Bilt	Utrecht

Locatienaam	Locatieomschrijving
Bilthoven	

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
De Bilt	A			3164

Omschrijving**

Inleiding

De bouwgeschiedenis van het door architect H.P. Berlage ontworpen WOONHUIS, type villa ('Parkwyck') is in twee fasen te verdelen. De eerste fase betreft de bouw van de villa in 1900 aan de zuidkant van het Vondelpark te Amsterdam. Opdrachtgever voor de bouw was de historicus Leo Simons, kennis van Berlage en oprichter van de 'Maatschappij voor goede en goedkope lectuur,' de voorloper van de Wereldbibliotheek.

Simons bewoonde het huis in Amsterdam tot 1913, toen hij naar Den Haag verhuisde. Vanwege de opmerkelijke vorm van de schoorsteen kreeg het huis 'De Theepot' als bijnaam. De villa is wat het interieur betreft één van de eerste voorbeelden waarbij Berlage de binnenmuren van de hal geheel in schoon metselwerk liet optrekken. Het interieur weerspiegelde een nieuwe zienswijze over binnenhuiskunst, waarbij een rationele en constructief zuivere vormgeving op de voorgrond stond. Om dit inzicht te verwezenlijken trad Berlage als totaal-ontwerper op: zowel het exterieur als het interieur werd door de architect tot in de kleinste details ontworpen.

Villa Parkwyck werd, mede vanwege het afwijkende interieur en vanwege de plaatsing van de keuken aan de straatzijde, in 1913 met veel moeite verkocht. De villa werd steen voor steen afgebroken en in Bilthoven weer opgetrokken. Hiermee ving de tweede fase aan

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

in de bouwgeschiedenis van deze villa, die steen voor steen is afgebroken en door Joh. B. Lambeek jr in Bilthoven is gereconstrueerd. Hierbij zijn enkele wijzigingen doorgevoerd. De villa werd hoger uit de grond 'gehaald', de plattegrond werd op enige plaatsen gewijzigd en uitgebreid, waardoor de oorspronkelijke verhouding veranderde. Ook werd de villa gedraaid, zodat de keuken die in Amsterdam aan de straatzijde lag, aan de achterzijde kwam te liggen. In kringen van architecten en architectuurcritici leidde deze 'verminderingen' tot heftige kritieken en protesten.

De huidige villa Parkwyck is sinds de verplaatsing vrijwel niet meer veranderd. Alhoewel de aanpassingen niet in de geest van Berlage zijn gedaan, ademt het interieur onmiskenbaar nog de sfeer van Berlage.

Omschrijving

De villa is uitgelegd op een plattegrond van twee tegen elkaar, maar verschoven n rechthoeken. De hoofdmassa bestaat uit twee bouwlagen onder een met tuile du Nord pannen gedekt samengesteld schilddak met een eenlaags uitbouw onder een tegen de hoofdmassa aangekapt schilddak. Op de nokuiteinden zijn keramische pironen bevestigd. De in rode baksteen opgetrokken gevels hebben zowel stolpramen als draairamen, doorgaans voorzien van roedenindeling. Alle vensters hebben gemetselde onderdorpels en rechte strekken die beide met natuurstenen aanzetten zijn geaccentueerd.

De noordoostgevel (voorzijde) van het hoofdvolume heeft een asymmetrische vensterindeling. In het midden is de gevel, ten behoeve van het trappenhuis, hoger opgetrokken en wordt afgesloten door drie vensters van een in het dak ingestoken dakhuis met schilddak met aan het hoofdvolume gelijke nokhoogte. De entree geheel rechts, bevindt zich feitelijk in de rechter zijgevel waartegen de aanbouw is gevlijd en bevat een portiek dat evenwijdig met de voorgevel is gesitueerd. De portiek is bereikbaar via een in 1943 toegevoegde gemetselde trap. Deze gevel van de aanbouw bevat rechts tussen gepaarde houten zuiltjes met dobbelsteenkapitelen de doorgang, en links een niet oorspronkelijke situatie waarin op een borstwering een door roeden ingedeeld venster is geplaatst. Portiek en venster worden door een gevelbrede houten latei, waarop de naam "Parkwyck", afgesloten.

De zuidwestgevel heeft twee vensterassen. Links bevindt zich een driezijdige erker met balkon, die bij de herbouw is toegevoegd. Rechts in de gevel zitten zowel in de eerste als tweede bouwlaag een drielichtsvenster met gemetselde penanten. Het dakschild heeft aan deze zijde een dakkapel onder zadeldakje.

De zuidoostgevel, aan de zijde van de Soestdijkseweg Noord, kreeg zijn huidige vorm in 1913. De eerste bouwlaag werd met ruim een meter verlengd. De uitbreiding, die geheel in de stijl is uitgevoerd, heeft rechts een afgeschuinde hoek terwijl links een driezijdige erker met afgeschuinde hoeken is gerealiseerd. Het platte dak van de uitbreiding fungeert als balkon. Boven de erker heeft het balkon een overkapping met schilddak gekregen die door vier paar gekoppelde zuilen met teerling kapitelen op de hoeken van de erker wordt gedragen.

De noordwestgevel wordt gedomineerd door een aanbouw van één bouwlaag met het eerder genoemde aangekapte schilddak (waarin een dakkapel) tegen de hogere hoofdmassa. In 1921 is een kleine aanbouw onder lessenaarsdak toegevoegd, die leidt naar het erachter gelegen washok. Rechts hiervan heeft de gevel twee gekoppelde, door een gemetselde stijl gescheiden, vensters met dubbele draairamen rustend op een gezamenlijke dorpel en wordt boven afgesloten door een strek. Geheel rechts bevindt zich een als boog uitgevoerd rookkanaal dat aansluiting vindt op het rookkanaal van de hoofdmassa. Op het dakschild van de aanbouw is een dakkapel onder zadeldakje gezet.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Het interieur is redelijk in tact. De entree leidt naar een vestibule. Een draaideur met roedenindeling, glas-in-lood zijlichten en getoogd bovenlicht met glas-in-lood geeft toegang tot de hal met trap. Deze hal is in 1913 in noordelijke richting verbreed. Het toilet onder de trap is daarvoor verplaatst. Oorspronkelijk waren alle muren in schoon metselwerk uitgevoerd, maar sinds de herbouw in Bilthoven en afwijkend van het concept, is alleen de plint in rode en donkergroen geglazuurde baksteen uitgevoerd. De deuromlijstingen en ontlastingsbogen zijn in ongeglazuurde baksteen met natuurstenen hoekaccenten uitgevoerd. De muren boven de plint zijn wit bepleisterd en omrand met een getande bakstenen lijst. De haardpartij is hoger opgetrokken en heeft een natuurstenen schouw balk. De boezem is uitgevoerd in schoon metselwerk. Het plafond is uitgevoerd in wit geschilderde grenen kraalschroten. De houten trap heeft een in geglazuurde baksteen uitgevoerde plint die ter hoogte van de leuning getand overgaat in wit pleisterwerk.

Op de hal komen de naast gelegen woon- en zitkamer uit. In de woonkamer bevindt zich een monumentale, in natuursteen uitgevoerde schouw. In de schouw balk is een verdiept liggende geometrische decoratie aangebracht. De achterwand van de haard is betegeld met vierkante, oranje-rood gekleurde tegels. In de zitkamer bevindt zich een eenvoudige schouw, uitgevoerd in roestbruine en paars-blauwe geglazuurde tegels. De plafonds van deze vertrekken zijn tussen de balken uitgevoerd in diagonaal geplaatste kraalschroten. Alle muren zijn wit bepleisterd. De overloop op de eerste verdieping is uitgevoerd conform de hal. De plint is met uitzondering van de afsluitende lijst in ongeglazuurde baksteen uitgevoerd.

In de westelijk gelegen slaapkamer bevindt zich een vaste kast met door Berlage ontworpen smeedijzeren hang- en sluitwerk. Ook de deuren van de vertrekken hebben sluitwerk en handgrepen naar ontwerp van de architect.

De zolderverdieping heeft een aantal deuren die vermoedelijk nog de originele kleurstelling hebben: geelbruine panelen met caramelbruine omlijsting. Onder de keuken aan de westzijde bevindt zich een kelder met grijs gecementeerde pijlers en togen.

Waardering

De villa Parkwyck in Bilthoven is van algemeen belang vanwege de architectuurhistorische waarde door de pioniersfunctie van het oorspronkelijke ontwerp, waarin de ideeën van Berlage als totaal-ontwerper zowel in het exterieur als het interieur zijn vormgegeven. Voorts als vroeg werk in het oeuvre van de architect. Alsmede vanwege de cultuurhistorische waarde vanwege de bewoningsgeschiedenis en de opmerkelijke verplaatsingsgeschiedenis.

Hoofdcategorie

Woningen en woningbouwcomplexen

Subcategorie

Woonhuis(K)

Functie

Woonhuis

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument